

som har driftsansvaret for turløypene. Dei står også for det økonomiske og praktiske angående stinettet, preparering av skiløyper, skilting og vedlikehald. På nettsida står det at «*drivkrafta har vore å få tilrettelagt eit løypenett der folk får lyst til å kome seg ut for tur og rekreasjon, -både vinter og sommar*» (Om oss, 2020). Respondenten fortel at verksemda er viktige for turtilbodet både vinter og sommar og opplev at folk set stor pris på arbeidet.

Grunnen til at eg tar med denne verksemda i denne undersøkinga er fordi verksemda står for ein stor del av turtilbodet i området, og har blant anna eit samarbeid med kommunen. Sjølv om det er eit privat selskap med tilsette, brukar den daglege leiaren mykje av fritida si på å vedlikehalde og drifte desse turløypene på dugnad. For å drifte anlegget søker verksemda til kommunen kvart år om økonomisk støtte, og får mykje hjelp der. Dei har også fått støtte frå fylkeskommunen til opparbeiding, og har elles mange sponsorar. Respondenten fortel at kommunen har vore hjelpsame når det kjem til å sikre ein del av løypenettet for bruk til nettopp dette. Kommunen har statleg sikra området og laga avtale med grunneigar, noko som er ein viktig del for å kunne gjennomføre slike løypenett. Respondenten er klar på at all økonomisk støtte som blir gitt til «Turløyper» skal brukast til turløyper og ikkje økonomisk vinning, men at dei må betale tilsette, innleigde personar og vedlikehald av dyre maskiner og utstyr. Dei er baserte på å få inn pengar for å kunne drifte anlegget.

4.5 Oppsummering av empiri

For å summere opp innsamla data er det mange ulike aktørar som bidreg i arbeidet for nærtur. Desse aktørane gjer det også mogleg for innbyggjarane, både i denne, men også nærliggande kommunar å bruke naturen på ein bra måte. Dei viktigaste oppgåvene til kommunen er å legge til rette, kartlegge, ha god dialog med grunneigarar og statleg sikre område. Sjølv om kommunen har ulike samarbeidsprosjekt, som blant anna dagsturhytta, seier kommunen at dei er avhengige av private personar på dugnad, og frivillige organisasjonar som idrettslag og

bygdelag for å vedlikehalde stiar og turvegar. Det kjem fram at det er for lite fokus på friluftsliv i den kommunale planlegginga, og at ein gjerne skulle satt inn meir ressursar på dette.

Den frivillige sektoren har ei viktig rolle når det kjem til vedlikehald av nærturane og ein avhenger av frivillig innsats og dugnad. Etter å ha snakka med ulike aktørar innanfor den frivillige sektoren er inntrykket at nærturtilbodet i kommunen er god og vedlikehaldet er bra, takka vere det frivillige arbeidet.

5. Drøfting

I dette kapittelet skal eg kople empirien opp mot teorien om folkehelsearbeid, samordning og samskaping. Korleis er friluftsliv tatt vare på i folkehelsearbeidet, og korleis er samarbeidet mellom kommunen og den frivillige sektor når det gjeld friluftsliv? Dette vil bli diskutert i dette kapittelet, der det til slutt vil bli eit konkluderande kapittel om problemstillinga.

5.1 Folkehelsearbeid

Vi skal sjå nærare på korleis samarbeidet mellom offentleg og frivillig sektor er i denne kommunen, men først må ein sjå på korleis folkehelse og friluftsliv er tatt vare på i folkehelsearbeidet og planane til kommunen. I tidlegare kapittel har ein sett at kommunar i dag må ha eit større fokus på friluftsliv når det gjeld folkehelsearbeid og planstrategiar. Korleis var dette gjennomført i kommunen eg undersøkte?

I planstrategien til kommunen for 2016-2020 er friluftsliv omtalt, der dei skriv at å legge til rette for friluftsliv er eitt av dei viktigaste tiltaka for folkehelsa (Planstrategi, 2020). Nokre konkrete eksempel på arbeidet med dette er at kommunen har sørga for statleg sikring på to område, blant anna sti og løypenettet som vart omtalt tidlegare i teksten. Det har også vore arbeid med tilrettelegging for ein permanent turveg i nærområdet. Vidare står det i planstrategien at gjennom Nasjonal strategi er målet at kommunar skal kartlegge og verdsetje dei viktigaste friluftsområda. Dette kjem fram på nettsida til kommunen er gjort i 2017 og 2018, og er ei

kartlegging av ein «no-situasjon» for noko som er dynamisk sidan friluftsområda stadig er i forandring (Friluftslivsområde i kommunen, 2020).

I planstrategien til kommunen ynskjer ein å etablere eit friluftsråd som ville ha avlasta kommunen i arbeidet for eit meir aktivt friluftsliv og gitt fokus på dette (Planstrategi, 2020). Dette var også eit tema som dukka opp under dei to intervju med representantane frå offentleg sektor, der ein ynskjer auka ressursar innan planlegging for friluftsliv. I dette legg dei at ein gjerne skulle hatt nokre tilsette innanfor dette området, som berre kan fokusere på friluftsliv og at befolkninga såleis har nokon å henvende seg til. Her kjem spørsmålet skal/ bør. Sjølv om kommunen har bruk for slike ressursar, er det ingen lover og reglar som pålegg for eksempel eit friluftsråd eller ein tilsett innan dette område.

Som representantane frå kommunen nemner, treng ein meir ressursar som kan jobbe med friluftslivet i kommunen. I dette ligg det oppfatning om at dei meiner friluftsliv ikkje får nok fokus. Dette er også Aktør 3 einig i. Han meiner organisert idrett tar mykje av fokuset, og at satsinga på friluftsliv fell vekk. Det verkar som kommunen har friluftsliv med i både planstrategien og i kommunedelplanen, men fokuset er ikkje så stort som det burde vore.

5.2 Samordning og samskaping

Så er det korleis samarbeidet mellom offentleg og privat sektor er og kven er det som eigentleg skapar moglegheiter og legger til rette for nærturar?

Som nemnt tidlegare står det blant anna i folkehelselova og plan- og bygningslova at det bør finnast ei form for samordning når det kjem til folkehelsearbeid og planlegging. I dette tilfellet står ein ovanfor horisontal samordning med mjuk regulering (sjå kap. 2.3) (Amdam & Veggeland, 2016, ss. 83-89). I det større bildet finnast det også ei form for vertikal samordning der kommunen er under hard regulering. Staten gir kommunane retningslinjer om korleis ein skal fokusere på friluftsliv i

planar og budsjett, og den harde reguleringa går føre seg gjennom lover og regelverk. I tillegg blir statlege midlar fordelt på kommunar.

Den horisontale samordninga er mellom kommunen og frivillig sektor. Gjennom dialog og opplysning får private og frivillige i denne kommunen tillit og respekt til den offentlege sektor (Amdam & Veggeland, 2016, ss. 83-89). Aktør 2 påpeika at dette var eit viktig element, og at utan eit godt samspel med grunneigarar, private og frivillige vil ein ikkje kome langt i tilrettelegginga mot friluftsliv og nærturar.

Ved bruk av mjuk regulering der ein har felles mål og verdiar, tvingar ein ikkje frivillig sektor til innsats, slik at innsatsen og lysta forsvinn. I denne samanhengen kan ingen pålegge nokon å gjere noko, ein er avhengige av å ha alle aktørane med (Amdam & Veggeland, 2016, ss. 83-89). Eit eksempel på mjuk regulering er friluftsrådet som vart omtalt tidlegare. Eit slikt råd kan skape felles mål og verdiar og gjennom denne felles plattformen blir det lettare å kommunisere og samarbeide. Her får også brukarane fram si stemme og dei frivillige laga får gitt innspel her. Dette bidreg til betre dialog der alle blir sett og høyrte.

Kommunen har ei viktig rolle, der dei sit på tilskot og midlar som kan tildelast til lag og organisasjonar som ynskjer dette i arbeidet for nærtur. Her kjem utfordringa med for lite ressursar. Som Aktør 1 og Aktør 2 har påpeika, er det mangel på for eksempel eit friluftsråd eller ein tilsett i kommunen som frivillige, lag og organisasjonar kan henvende seg til ved slike søknadar. Det kan vere vanskeleg å vite kven ein skal søke om støtte til og når slike prosessar burde skje. Eit større fokus på friluftsliv og meir ressursar til dette kunne gjort denne prosessen enklare.

Ei anna viktig rolle kommunen har er å nytte seg av den statlege ordninga der kommunen kan søke midlar gjennom Miljødirektoratet for enten å kjøpe ut eller inngå avtalar med grunneigar, og på det viset, sikre friluftslivområde. Statleg sikring vil ivareta og legge til rette for at slike område kan brukast av både dagens befolkning og for dei framtidige

generasjonane. I dag har kommunen to slike område, blant anna sti- og løypenettet, der Aktør 6 Turløype står for drifta. Denne sikringa har vore viktig for dette friluftslivområde, og Aktør 6 seier at utan kommunen si hjelp her, ville det ikkje eksistert eit slikt løypenett i dag.

Når det gjeld rolla til den frivillige sektoren, er dei viktige rundt vedlikehald av stiar og turvegar. Idrettslaga gjer mykje av arbeidet på dugnad, og ved hjelp av trimpostar som blir regelmessig flytta, vil alle stiane bli brukt og ingen stiar vil gro igjen. Det lokale turlaget merkar løypene, reparerer og ryddar stiar. Prosjektet med Aktør 5 som omhandla merking av stiar har gradert stiane, og gjort dei meir synlege for turgåarar. Dette viser også at løypene har ulik vanskeleggrad, slik at kvar enkelt kan vurdere om turen passar for dei. Ein ser også at bønder er viktige for at skogsvegane finnast, og eldsjeler som er med å rydde og markere stiar.

Resultatet av denne undersøkinga viser at mykje av aktiviteten er basert på frivillig arbeid og at samarbeidet med kommunen i liten grad er formalisert. På det viset blir det opp til kvar enkelt frivillig aktør kor mykje vedlikehald og tilrettelegging det blir gjort rundt om i lokalområda. Samarbeidet som finnast i dag skjer gjennom dialog med aktuelle personar og gjennom støtte til både frivillige og private lag. Spørsmålet er om samarbeidet burde vore formalisert i større grad. Dagens situasjon berer preg av at frivillige, private personar, bønder og eldsjeler opprettheld nærturane i stor grad. Derfor er det viktig at det eksisterer eit godt samarbeid mellom offentleg, frivillig og privat sektor. Det bør vise igjen i den kommunale planlegginga, og ikkje minst bør det finnast øyremerkte ressursar i kommunen til å bistå og legge til rette arbeidet for dei som yter frivillig innsats.

Funna i denne undersøkinga vil nok gjelde mange andre kommunar i Norge, der friluftslivet både har lite fokus i den offentlege planlegginga og forvaltninga, noko rapporten frå NMBU også viser (Thorén, 2018). I forhold til idretten som har sterke organisasjonar og tilhøyrande

støttefunksjonar er friluftslivet i mindre grad organisert og manglar ressursar i det offentlege som har dette som si oppgåve.

Om samskaping i større grad hadde vore nytta i samband med friluftsliv og nærtur, ville det for det første innebere ei meir sikra og berekraftig framtid for friluftsliv i kommunar rundt om i Norge. Samskaping fører også til at ressursar og kunnskap som det offentlege, private og frivillige har kvar for seg, blir slått saman og skapar ei effektiv og framtidig utvikling for gode moglegheiter for nærtur og friluftaktivitetar (Røiseland & Lo, 2019). Det ville skapt ei organisering av friluftslivet.

Løysinga for å formalisere og organisere friluftsliv i større grad kan vere samskaping gjennom eit friluftsråd. Dette gjeld ikkje berre denne kommunen, men også andre kommunar. Det finnast allereie friluftsråd rundt om i Norge, men ikkje alle kommunar er medlem her enda (Om friluftsråd, 2020). Eit friluftsråd sørger for at både offentlege og private/ eller frivillige aktørar samarbeida gjennom å dele kunnskap og ressursar. Det fungerer som ei plattform med felles verdiar, der ein finn løysingar saman i fellesskap. Plattformen vil sørge for at alle får tilgang til same informasjon, god dialog og at ein tek vare på kvarandre sine ressursar. Å dele kunnskap og involvere kvarandre vil skape effektivitet. (Nysveen, Thorbjørnsen, & Pedersen, 2012). Friluftsrådet er eit eksempel på konservativ samskaping der profesjonelle og brukarar samarbeida. Men gjennom eit likeverdig samarbeid mellom offentleg og sivile aktørar, der brukarar kan kome med innspel, er dette også ei form for radikal samskaping (Røiseland & Lo, Samskaping- nyttig begrep for forskere og praktikere, 2019). Ei slik samskaping kan også bidra til eit kunnskapsbasert folkehelsearbeid. Slike friluftsråd vil formalisere friluftslivet i større grad og føre til eit større fokus. Eit større fokus kan bidra med at menneske blir meir aktive i friluftslivet og at kommunar satsar meir på friluftsliv.

6. Konklusjon

Tilbake til problemstillinga: «Korleis er samarbeidet mellom kommunen og den frivillige sektor for å skape og legge til rette for gode tilbod for nærtur?» Som eit resultat av denne undersøkinga er ikkje samarbeidet så veldig omfattande, og inntrykket er at aktørane ikkje er heilt klar over at ein samarbeida. Frå den frivillige sektoren si side verkar det som at dei ser på kommunen som ei hjelpestøtte, der ein kan søke om midlar og tilskot. På den andre sida, bidrar kommunen med å inngå avtalar eller kjøpe ut friluftsområde slik at dei kan nyttast til friluftsliv. I tillegg forhandlar dei og har dialog med blant anna grunneigarar og private. Den offentlege sektor ynskjer slik som den frivillige sektoren, at fokuset hadde vore større på friluftsliv, og at det skulle blitt etablert eit friluftsråd eller hatt ein tilsett i kommunen som fokuserte på friluftsliv. Det kjem klart fram i undersøkinga at den offentlege sektoren er avhengige av dei frivillige for å skape og oppretthalde nærturane.

7. Referanser

- Amdam, J., & Veggeland, N. (2016). *Teorier om samfunnstyring og planlegging*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Blakset, A. H. (2015). *Forprosjekt- Friluftsråd for Nordfjord*. Reismål Stryn & Nordfjord.
- Dagsturhytta*. (2017, September 28). Hentet Mai 29, 2020 fra Sogn og Fjordane fylkeskommune: <https://www.sfj.no/dagsturhytta.6032853-430892.html>
- Folkehelse*. (2020, Februar 6). Hentet Februar 6, 2020 fra Regjeringen.no: <https://www.regjeringen.no/no/tema/helse-og-omsorg/folkehelse/id10877/>
- Folkehelseloven*. (2020, Februar 13). Hentet fra Lovdata: <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2011-06-24-29?q=folkehelse>
- Friluftsliv*. (2020, Februar 6). Hentet fra Stryn Kommune: <https://stryn.kommune.no/tenester/kultur-idrett-og-fritid/idrett-og-friluftsliv/friluftsliv/>
- Friluftslivet i et folkehelseperspektiv*. (2020, Mars 11). Hentet fra Den Norske Turistforening: <https://www.dnt.no/friluftsliv-og-folkehelse/>
- Friluftslivsområde i kommunen*. (2020, Mai 25). Hentet fra Stryn kommune: <https://stryn.kommune.no/nytt-fra-kommunen/friluftslivsomrade-i-kommunen.7691.aspx>
- Friluftslivsområder i kommunen*. (2020, Mai 14). Hentet fra Stryn kommune: <https://stryn.kommune.no/nytt-fra-kommunen/friluftslivsomrade-i-kommunen.7691.aspx>
- Hagelin, S., & Goth, U. S. (2015, Juli 17). Frivillighet og sårbare grupper. *Idunn*, ss. 63-64. Hentet Mars 2, 2020 fra https://www.idunn.no/plan/2015/03-04/frivillighet_og_saarbare_grupper
- Halvorsen, K. (2008). *Å forske på samfunnet*. Oslo: Cappelen Akademisk Forlag.
- (2018). *Helsetilstanden i Norge 2018*. Helse og ulikhet. Oslo: Folkehelseinstituttet. Hentet Mars 17, 2020 fra <https://www.fhi.no/globalassets/dokumenterfiler/rapporter/2018/helsetilstanden-i-norge-20182.pdf>
- Hva fysisk aktivitet gjør med kroppen*. (2020, Februar 13). Hentet fra Helse Norge: <https://helsenorge.no/trening-og-fysisk-aktivitet/hva-fysisk-aktivitet-gjor-med-kroppen>
- Jacobsen, D. I. (2018). *Hvordan gjennomføre undersøkelser?* Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Larsen, Ø., Ridderström, G., & Nylenna, M. (2018). *Planlegging for helse og trivsel*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Lillefjell, M., Knudsen, M., & Wist, G. (2011). *Kunnskapsbasert folkehelsearbeid*. Trondheim: HIST/NTNU.
- (2010). *Merking og gradering av turløyper på Vestlandet*. Voss: Forum for natur og friluftsliv.
- (2013). *Nasjonal strategi for et aktivt friluftsliv*. Oslo: Miljøverndepartementet.
- Norheim, O. F. (2018, Oktober 15). Hva er folkehelse? *Dagens medisin*, s. 1.
- Nylenna, M., & Braut, G. S. (2020, Februar 6). *Folkehelse*. Hentet fra Store medisinske leksikon: <https://sml.snl.no/folkehelse>

- Nysveen, H., Thorbjørnsen, H., & Pedersen, P. E. (2012, Mars). Samskaping og innovasjon. *Magma*, ss. 26-34. Hentet Mai 2020 fra <https://www.magma.no/samskaping-og-innovasjon>
- Nysveen, H., Thorbjørnsen, H., & Pedersen, P. E. (2020, Mars 2). Samskaping og innovasjon. *Magma*, ss. 26-34.
- Om friluftsråd.* (2020, Mai 29). Hentet fra Friluftsrådernes Landsforbund: <https://www.friluftsrad.no/medlems-friluftsrad/om-friluftsrad>
- Om oss.* (2020, Mai 6). Hentet fra Turløyper Stryn: <http://www.xn--strynturlyper-jnb.no/index.html>
- Plan- og bygningsloven.* (2020, Februar 13). Hentet fra Lovdata: <https://lovdata.no/pro/#document/NL/lov/2008-06-27-71?searchResultContext=1883&rowNumber=1&totalHits=7648>
- Planstrategi.* (2020, Mai 8). Hentet fra Stryn kommune: <https://stryn.kommune.no/tenester/teknisk-plan-og-byggesak/planar-og-samfunnsutvikling/planstrategi/>
- Røiseland, A., & Lo, C. (2019, April 4). Samskaping- nyttig begrep for forskere og praktikere. *Norsk Statsvitenskapelig tidsskrift*, ss. 51-58. Hentet Februar 26, 2020 fra https://www.idunn.no/stat/2016/01/samskapelse_er_bedre_og_billigere
- Røiseland, A., & Vabo, S. I. (2016). *Styring og samstyring*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Skjeggedal, T., Vistad, O. I., & Thorén, K. H. (2019, Desember 17). Planlegging for nærtur og folkehelse. *Kart og plan*, ss. 241-257.
- (2011). *Sluttrapport for tildelingar i 2011*. Sogn og Fjordane: Gjensidigestiftelsen.
- Statistikk om fysisk aktivitetsnivå og stillesitting.* (2020, Mars 11). Hentet fra Helsedirektoratet: <https://www.helsedirektoratet.no/tema/fysisk-aktivitet/statistikk-om-fysisk-aktivitetsniva-og-stillesitting#kartlegging-av-fysisk-aktivitet>
- Sundby, I. J., & Vemundvik, S. (2014). *Tre prosjekter for styrket koordinering*. Oslo: Difi.
- Søke om statlig sikring av friluftslivsområder.* (2020, Mai 12). Hentet fra Miljødirektoratet: <https://www.miljodirektoratet.no/myndigheter/friluftsliv/soke-om-statlig-sikring-av-friluftslivsomrader/>
- Thorén, K. H., & Grande, T. R. (2018). *Planlegging for nærtur*. NMBU.
- Thorén, K. N. (2018). *Studie av kommunal og fylkeskommunal planlegging for nærtur. Om kommunal og regional planlegging for etablering av turveier og turstier i nærmiljøet*. Ås: Norges miljø- og biovitenskapelige universitet .
- Thorsnæs, G., & Askheim, S. (2020, Februar 6). *Stryn*. Hentet fra Store norske leksikon : <https://snl.no/Stryn>
- Torfing, J., Sørensen, E., & Røiseland, A. (2016, Mars 28). Samskapelse er bedre og billigere. *Idunn*, ss. 10-14. Hentet Februar 26, 2020 fra https://www.idunn.no/stat/2016/01/samskapelse_er_bedre_og_billigere

Vedlegg- intervjuguide 1

Intervjuguide Offentleg sektor

1. Korleis har Stryn klart å skape dei gode turløboda som finnast i dag? Ein har jo blant anna sti- og løypenett til Ullsheim, dagsturhytta, og elles flotte turløyper.
2. Kva rolle har kommunen for å skape gode nærturløp?
3. Kven samarbeider de med og kva går dette samarbeidet ut på?
4. Samarbeider de med den frivillige sektoren?
 - a. Er der nokre utfordringar? Kva handlar desse om?
5. Er de avhengig av den frivillige sektoren for å skape dei gode tilboda?
6. Idretten er jo organisert og har mange støttefunksjonar. Savna dokke støttefunksjon til friluft?

Vedlegg- intervjuguide 2

Intervjuguide Turlag

1. Kva rolle har de for turløboda i området?
2. Kven samarbeider de med, og kva går dette samarbeidet ut på? Har de eit samarbeid med kommunen?
 - a. Korleis er desse samarbeida? Evt utfordringar?
3. Kven er det som opprettheld og vedlikeheld stiar og turveggar i området?
4. Er området avhengige av dokke for å skape og oppretthalde stiar og turveggar i nærområdet?

Vedlegg- intervjuguide 3

Intervjuguide Idrettslag

1. Kva rolle har de som idrettslag å skape og legge til rette for nærturar?
2. Har de organiserte turar?
3. Kven er det som opprettheld og vedlikeheld stiar og turvegar i nærområdet?
4. Kven samarbeider de med, og kva går dette samarbeidet ut på? Har de eit samarbeid med kommunen?
 - a. Korleis er desse samarbeida? Evt utfordringar?
5. Er de med på vedlikehald? (merking, rydde stiar osv)
 - a. Parkering, toalett, turbøker osv..

Vedlegg- intervjuguide 4

Intervjuguide Turløype

1. Kva rolle har de for å utvikle og skape gode turtilbod?
2. Har de frivillig arbeid og dugnad?
3. Korleis er samarbeidet med kommunen?
 - a. Evt. mål og utfordringar?